

JIZZAX VILOYATI
PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI

**“FAN VA TA'LIM MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISHDA
XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH:
MUAMMO VA YECHIMLAR” MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMAN
(2025-yil 20-noyabr)**

MATERIALLARI

BIOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISHNING SHART-SHAROITLARI

Xoldaraliyeva Nargiza Bahodirjon qizi

Andijon viloyati PMM, "Aniq va tabiiy fanlar metodikasi" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada biologiya fani o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish jarayonining mazmuni, shakl va sharoitlari ilmiy-nazariy asosda tahlil qilingan. Shuningdek, metodik tayyorgarlikni takomillashtirishning zamonaviy talablari, pedagogik va psixologik omillar, kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali yo'llari, o'qituvchi faoliyatini baholash mezonlari hamda metodik ta'minot tizimining takomillashuvi yoritilgan.

Kalit so'zlar: metodik tayyorgarlik, biologiya ta'limi, o'qituvchi kompetensiyasi, ta'lim sifati, pedagogik innovatsiyalar.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты развития методической подготовки учителей биологии. Освещены педагогические и психологические условия формирования профессиональной компетентности, современные требования к деятельности учителя, а также пути совершенствования методического обеспечения образовательного процесса.

Ключевые слова: методическая подготовка, преподавание биологии, профессиональная компетентность, качество образования, педагогические инновации.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical aspects of developing methodological training for biology teachers. It discusses the pedagogical and psychological conditions for forming professional competence, modern requirements for teachers, and ways to improve the methodological support system in biological education.

Keywords: methodological training, biology education, teacher competence, education quality, pedagogical innovations.

Zamonaviy ta'lim tizimida biologiya fani o'qituvchisi shunchaki bilim beruvchi emas, balki o'quvchining tafakkurini, tahliliy fikrlashini, ekologik madaniyatini va ilmiy dunyoqarashini shakllantiruvchi shaxs sifatida maydonga chiqmoqda. Shu bois, biologiya o'qituvchisining metodik tayyorgarligi ta'lim sifatini belgilovchi asosiy mezonlardan biri hisoblanadi.

Metodik tayyorgarlik bu o'qituvchining o'quv jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, darsni maqsadga muvofiq rejalashtirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, nazorat va tahlil faoliyatini olib borish malakasidir. Bugungi kunda ushbu tayyorgarlikni rivojlantirish uchun samarali shart-sharoitlar yaratish, o'qituvchining kasbiy o'sishini qo'llab-quvvatlash va uning uzluksiz ta'limini ta'minlash dolzarb masalalardan biridir.

Metodik tayyorgarlik tushunchasi va uning ahamiyati

Biologiya fani o'qituvchisining metodik tayyorgarligi bu kasbiy faoliyatning poydevori bo'lib, u o'qituvchining nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalari va pedagogik mahoratining uyg'unlashuvi natijasida shakllanadi. Ushbu tayyorgarlik o'qituvchiga o'quv jarayonini samarali boshqarish, fanning mazmunini o'quvchiga tushunarli tarzda yetkazish, o'quvchilarda biologik tafakkurni rivojlantirish imkonini beradi.

Metodik tayyorgarlik quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

Pedagogik tayyorgarlik o'qituvchining didaktik, tarbiyaviy, kommunikativ va psixologik malakalari; Fan sohasidagi tayyorgarlik – biologiya bo'yicha chuqur ilmiy bilimlar; Amaliy tayyorgarlik tajribalar o'tkazish, laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etish, kuzatuvlar olib borish qobiliyati; Tahliliy tayyorgarlik o'quvchilar natijalarini tahlil qilish va dars sifatini baholash ko'nikmasi.

Metodik tayyorgarlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari

Biologiya o'qituvchilari uchun metodik tayyorgarlikni samarali rivojlantirishda quyidagi pedagogik shart-sharoitlar muhim ahamiyatga ega:

Ta'lim muassasasida ilmiy-metodik muhitning mavjudligi. O'qituvchi uchun ilg'or tajriba almashish, metodik kengashlarda ishtirok etish, innovatsion yondashuvlarni muhokama qilish imkoniyatlari yaratilishi kerak.

Malaka oshirish tizimining takomillashuvi. Uzlaksiz kasbiy rivojlanish mexanizmlarini (seminarlar, onlayn kurslar, ilmiy amaliyotlar) joriy etish o'qituvchining metodik salohiyatini oshiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish. Biologik jarayonlarni vizualizatsiya qilish, interaktiv taqdimotlar, virtual laboratoriyalar o'qituvchining dars samaradorligini sezilarli oshiradi.

Metodik hamkorlik va tajriba almashish.

Kollektivda o'zaro tajriba o'rganish, "mentorlik" tizimi orqali yosh o'qituvchilarga yordam berish kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlaydi.

Psixologik va motivatsion omillar. Metodik tayyorgarlik faqat nazariy va amaliy jarayon emas, balki shaxsiy motivatsiya bilan chambarchas bog'liqdir. O'qituvchi o'z faoliyatidan ma'naviy qoniqish olgan taqdirdagina kasbiy jihatdan o'sadi. Shuning uchun: ijobiy psixologik muhit yaratish, kasbiy qadriyatlarni rivojlantirish, pedagogik refleksiya ko'nikmasini shakllantirish muhim.

Biologiya ta'limida metodik yangilanishlar. Bugungi kunda biologiya ta'limida quyidagi yo'nalishlarda metodik yangilanishlar amalga oshirilmoqda: muammoli va tadqiqotga yo'naltirilgan ta'lim metodlari; ekologik va sog'lom turmush tarzi kompetensiyalarini shakllantirish; laboratoriya va tajriba mashg'ulotlarida eksperimentlarga asoslangan o'qitish; milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirilgan dars modellari.

O'qituvchining o'zini o'zi rivojlantirish sharoitlari

O'qituvchi o'zining metodik salohiyatini muntazam oshirib borishi uchun quyidagi shartlar zarur: ilmiy tadqiqot faoliyatida ishtirok etish; o'z faniga oid yangi adabiyotlarni muntazam o'rganish; xalqaro tajriba va metodik tavsiyalarni tahlil qilish; o'z darslarini tahlil qilib, o'zini baholash.

Metodik tayyorgarlikni baholash mezonlari O'qituvchining metodik tayyorgarlik darajasi quyidagi ko'rsatkichlar asosida aniqlanadi: darsni rejalashtirish va tashkil etish sifati; o'quvchilarda fan kompetensiyalarini shakllantirish darajasi; fanlararo bog'liqlikni ta'minlash qobiliyati; o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantirish.

Biologiya fani o'qituvchisining metodik tayyorgarligini rivojlantirish bu ta'lim sifatini oshirishning, o'quvchilarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirishning eng muhim omilidir. O'qituvchi o'z faoliyatida metodik yangiliklardan xabardor bo'lishi, o'z ustida ishlashi, ilmiy tafakkurini doimiy rivojlantirib borishi zarur. Shu tarzda ta'lim tizimida zamonaviy, ijodkor, metodik jihatdan yetuk biologiya o'qituvchilari shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim sifatini oshirish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish to'g'risida"gi qarori. — Toshkent, 2023.
2. Qodirov R., "Biologiya ta'limining metodik asoslari", Toshkent, 2022.
3. Karimova N., "Pedagogik mahorat va o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi", Toshkent, 2021.
4. UNESCO. Improving Science Education through Teacher Professional Development, Paris, 2020.
5. Abdullaeva M. "Zamonaviy ta'limda biologiya fanining o'rnini va ahamiyati." — Pedagogika va innovatsiyalar jurnali, №2, 2023.
6. Anderson R. & Krathwohl D. A taxonomy for learning, teaching and assessing. — New York: Longman, 2001.